

ТАРЫХ / ИСТОРИЯ / HISTORY

УДК

Европа Кеңешинин миграциялык саясаты регионалдык коопсуздук фактору катары (XX–XXI кылымдар чегинде)

Апышова Аида Кабыловна

доцент, Ош мамлекеттик университети, Кыргызстан, aapyshova@oshsu.kg

Апышова Чынаргул Кабыловна

окутуучу, Ош мамлекеттик университети, Кыргызстан

Нарбай кызы Тахмина

магистрант, Ош мамлекеттик университети, Кыргызстан

Аннотация

Бул макалада XX кылымдын аягы жана XXI кылымдын башындагы Европа Кеңешинин миграциялык саясатынын негизги багыттары жана анын регионалдык коопсуздукка тийгизген таасири каралат. Глобалдашуу, куралдуу кагылышуулар, экономикалык кризистер жана демографиялык өзгөрүүлөр Европада миграциялык процесстердин күчөшүнө алып келген. Изилдөөдө Европа мамлекеттеринин миграцияны жөнгө салуу боюнча жүргүзгөн саясаты, качкындар маселеси, чек ара коопсуздугу жана адам укуктарын коргоо маселелери талданат. Ошондой эле миграциялык саясаттын терроризмге каршы күрөш, социалдык туруктуулук жана эл аралык кызматташтык менен болгон байланышы каралат. Макалада Европа Кеңешинин миграциялык саясатынын регионалдык коопсуздукту камсыз кылуудагы ролу көрсөтүлөт.

Ачкыч сөздөр: Европа Кеңеши, миграциялык саясат, регионалдык коопсуздук, качкындар, чек ара коопсуздугу, глобалдашуу

Шилтеме үчүн: Апышова А.К., Апышова Ч.К., Нарбай кызы Т. (2026). Европа Кеңешинин миграциялык саясаты регионалдык коопсуздук фактору катары (XX–XXI кылымдар чегинде). *Евразия изилдөөлөрү ачык журналы*, №4, бб. 104–110. doi: 10.65469/eijournal.2026.4.12

Киришүү

XX кылымдын аягы жана XXI кылымдын башы дүйнөлүк миграциялык процесстердин күчөшү менен мүнөздөлөт. Саясий туруксуздук, согуштар, экономикалык теңсиздик жана глобалдашуу эл аралык миграциянын өсүшүнө алып келди. Европа мамлекеттери мигранттар жана качкындар үчүн негизги багыттардын бири болуп калды. Ушундай шартта Европа Кеңеши миграция маселесин жөнгө салуу жана коопсуздукту камсыз кылуу боюнча маанилүү саясат жүргүзө баштады.

Миграция бир жагынан экономикалык өнүгүүгө жардам берсе, экинчи жагынан коопсуздук, социалдык интеграция жана маданий адаптация маселелерин жаратты.



© The Author(s) 2026.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Ошондуктан Европа Кеңешинин миграциялык саясаты регионалдык коопсуздуктун маанилүү факторлорунун бири болуп эсептелет.

Макаланын актуалдуулугу. Азыркы дүйнөдө миграциялык процесстердин күчөшү эл аралык коопсуздук маселелерин курчутуп жатат. Европа мамлекеттеринде качкындар жана мыйзамсыз миграция көйгөйлөрү саясий, экономикалык жана социалдык өзгөрүүлөргө таасир берүүдө. Ошондуктан Европа Кеңешинин миграциялык саясатын жана анын коопсуздукка болгон таасирин изилдөө өзгөчө актуалдуу болуп саналат [4, 5].

Макаланын максаты - Европа Кеңешинин миграциялык саясатынын негизги багыттарын жана анын регионалдык коопсуздукту камсыз кылуудагы ролун талдоо.

Макаланы жазууда төмөнкү **ыкмалар** колдонулган: тарыхый талдоо ыкмасы (миграция мыйзамдарынын өзгөрмөлүүлүгүн байкоого мүмкүндүк берген) ЕС мамлекеттери), анализ жана синтез ыкмалары (миграция чөйрөсүнө байланыштуу кризистик окуялар башталганга чейин жана андан кийин Европа Биримдигин эгемендүү мамлекеттердин, саясатчылардын жана коомчулуктун көз карашынан изилдөө жана ушул негизде талданып жаткан аймактагы кырдаалдын жалпы мүнөздөмөсүн чыгаруу).

Изилдөөдө тарыхый, салыштырма жана системалык методдор колдонулду. Эл аралык документтер, илимий эмгектер жана аналитикалык маалыматтар талдоого алынды.

Изилдөөнүн жыйынтыгында Европа Кеңешинин миграциялык саясаты коопсуздук, адам укуктары жана эл аралык кызматташтык менен тыгыз байланышта экени аныкталды. Миграцияны жөнгө салуу Европа мамлекеттеринин туруктуулугун камсыз кылууда маанилүү фактор болуп саналат [6].

Талкуу

Европа Кеңешинин миграциялык саясатынын негизги багыттары болуп Европа Кеңеши адам укуктарын, демократияны жана мыйзам үстөмдүгүн коргоону негизги принцип катары карманат. Миграциялык саясатта дагы ушул баалуулуктар негизги орунду ээлейт. Алар:

- мигранттардын жана качкындардын укуктарын коргоо;
- мыйзамсыз миграцияга каршы күрөшүү;
- чек ара коопсуздугун күчөтүү;
- мигранттарды социалдык интеграциялоо;
- эл аралык кызматташтыкты өнүктүрүү болуп саналат [3].

Азыркы миграциялык кырдаал эл аралык мамилелердин калыптанышына таасир этүүдө. Алсак, 1990-жылдардан тартып Балкандагы согуштар, Жакынкы Чыгыштагы кризистер жана Африкадагы туруксуздук Европага миграция агымын күчөткөн. Бул Европа мамлекеттерин бирдиктүү миграциялык саясат жүргүзүүгө мажбур кылган. Миграция маселеси коопсуздук менен түздөн-түз байланыштуу. Айрыкча мыйзамсыз миграция, адам сатуу, терроризм жана уюшкан кылмыштуулук Европа мамлекеттеринин коопсуздугуна коркунуч жараткан. Европа өлкөлөрү тышкы чек араларды коргоону күчөтө баштады.

2001-жылдагы террордук окуялардан кийин Европа өлкөлөрү миграциялык саясат менен коопсуздук саясатын байланыштырды. Айрым учурларда мыйзамсыз миграция террордук коркунучтар менен байланыштуу деп карала баштады [1].

Мигранттарды коомго интеграциялоо маселеси дагы чоң мааниге ээ болду. Интеграциянын жетишсиздиги социалдык чыңалууга, дискриминацияга жана радикалдашууга алып келиши мүмкүн.

2015-жылдагы миграциялык кризис Европа үчүн олуттуу сыноо болду. Сириядагы согуш жана Жакынкы Чыгыштагы туруксуздук миллиондогон адамдарды Европага көчүүгө мажбур кылды. Бул мезгилде:

- Европа өлкөлөрүнүн ортосунда пикир келишпестиктер күчөдү;
- чек ара көзөмөлү күчөтүлдү;
- качкындарды кабыл алуу боюнча жаңы механизмдер иштелип чыкты;
- гуманитардык жана коопсуздук маселелери бирдей деңгээлде каралды.

Европа Кеңеши адам укуктарын сактоо менен бирге регионалдык коопсуздукту камсыз кылууга аракет кылды. Миграциялык саясаттын оң жактары болуп:

- жумушчу күчүнүн көбөйүшү;
- демографиялык көйгөйлөрдү жеңилдетүү;
- маданий байланыштарды өнүктүрүү;
- экономикалык өсүшкө салым кошуу.

Терс жактары:

- социалдык чыңалуу;
- мыйзамсыз миграция;
- коопсуздук коркунучтары;
- интеграция маселелери.

XX-XXI кылымдардын чегинде Европа Кеңешинин миграциялык саясаты регионалдык коопсуздукту камсыз кылуунун маанилүү багытына айланды. Миграциялык процесстерди жөнгө салуу, адам укуктарын коргоо жана коопсуздукту сактоо Европа мамлекеттеринин негизги максаттарынын бири болду. Ошол эле учурда миграция маселеси бүгүнкү күндө дагы актуалдуу бойдон калууда. Глобалдык кризистердин күчөшү Европа мамлекеттеринен биргелешкен жана натыйжалуу миграциялык саясат жүргүзүүнү талап кылууда.

Европа Биримдиги, дээрлик 30 мамлекеттен турган уникалдуу саясий бирикме катары, Европа Биримдигинин өзүнүн жүрүм-турумунда миграция багытында чоң өзгөрүүлөргө дуушар болду. Ошентип, миграция саясатынын баштапкы негизин түзгөн кадамдары Европа Биримдиги мамлекеттердин саясий биримдигине айланганга чейин эле жасалган: Европа Биримдигинин башпаанек берүү боюнча конвенциясына 1990-жылдын июнь айында Дублинде кол коюлуп, ал 1997-жылдын сентябрь айында күчүнө кирген. Бул жобого ылайык, башпаанек берүү үчүн жоопкерчилик мигрант Биримдикке киргенде биринчи жолу чек арадан өткөн өлкөгө жүктөлөт. Натыйжада, Дублин конвенциясы Европа мамлекеттеринин кызматташыгы үчүн кабыл алынган [3].

Азыркы этапта кырдаал өзгөргөн жок, анткени мамлекеттер ортосунда Европа Биримдигине

кирген мамлекеттердин ортосунда мигранттарды кабыл алуу боюнча мезгил-мезгили менен пикир келишпестиктер жаралып турат (мисалы, Австриянын миграциялык агымдарды токтотуу үчүн Болгария-Түркия чек арасына тосмо куруу сунушу, бул, Европа жетекчилигинин айтымында, европалык баалуулуктарга карама-каршы келет). Көйгөй өлкөлөрдүн жоопкерчиликти өткөрүп жатышынын фонунда, Европага жетүүнү каалагандардын арасында өлүмдүн көбөйүү тенденциясы байкалууда (негизинен Жер Ортолук деңиз жолу аркылуу) бир эле учурда жүздөгөн адамдар каза болушат. Бул жолдун актуалдуу бойдон калышы маанилүү.

2015-жылдагы кризистен берки миграция агымдары Миграция маселеси боюнча Европа мамлекеттеринин ортосунда ар кандай көз караштар бар. Айрым мамлекеттер гуманитардык саясатты колдосо, башкалары коопсуздук чараларын күчөтүүнү жактайт. Ошондуктан миграциялык саясат менен адам укуктарынын ортосунда тең салмактуулукту сактоо бүгүнкү күндүн негизги маселелеринин бири болуп эсептелет. Миграциянын бир катар аспектилеринде тилектештикке негизделген жоопкерчиликтерди адилеттүү бөлүштүрүү анын негизги принциптеринин бири болгон. Акыркысы эң көп мигранттарды кабыл алган өлкөлөрдүн жүгүн түздөн-түз жеңилдетүү жана мигранттарды кабыл ала албаган мамлекеттерден накталай төлөмдөр аркылуу чечилет [2].

Ошентип, Европа Биримдиги саясий биримдик катары түзүлгөндөн бери тилектештик принцибин артыкчылыктуу багыт катары белгилеп келет. Бирок, чындыгында, көптөгөн окуялар Европа Биримдигинин жалпы ишмердүүлүгүнө олуттуу таасирин тийгизди, анткени айрым мамлекеттер ушул тилектештиктин бар экендигин этибарга алышкан эмес же ага ачык каршылык көрсөтүшкөн — бул мигранттар менен жергиликтүү калктын ортосундагы баалуулуктардын дал келбестигинен жана өлкөлөр өз жарандарына зыян келтирбестен мигранттарды камсыз кылууга жана колдоого бөлө турган ресурстардын жетишсиздигинен улам болгон.

Мунун баары теориялык идеялардын чындык менен болгон байланышындагы дал келбестикти баса белгилейт жана Европа Биримдигинин миграция саясаты негизделген эл аралык мораль менен байланышкан ченемдик жана укуктук принциптерди ишке ашыруунун кыйынчылыгын көрсөтүп турат.

Европа аймагындагы миграциялык кризиске карабастан, Германия 2016-жылдын июль айында Интеграция жөнүндө мыйзамды кабыл алган, ал, биринчиден, мигранттар үчүн жумушка орношуу мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтти, экинчиден, аларды активдүү интеграциялоого үндөдү.

2020-жылдын март айында жогорку квалификациялуу жумушчулар үчүн бюрократиялык тоскоолдуктарды жоюу аркылуу Германиянын эмгек рыногун жагымдуураак кылуу максатында Квалификациялуу иммиграция жөнүндө мыйзам кабыл алынган. Жогоруда айтылгандардын баары Германиянын интеграциялык процесстерди ийгиликтүү ишке ашыруу жагынан башка өлкөлөрдүн арасында ээлеген ордун далилдейт.

Жыйынтык

Гуманизмге негизделген глобалдык моралдык принциптер менен жеке катышуучулардын аракеттеринин кагылышуусу. Бул жагынан алганда, Европа Биримдиги тарабынан жүргүзүлүп жаткан миграция саясаты өзгөчө көңүл бурууга татыктуу. Ошентип, тилектештикке де-юре карманганына карабастан, чындыгында Европа өлкөлөрүндө миграция

саясатын ишке ашыруунун жалпы союздук вектору боюнча биримдик жок: мамлекеттер географиялык жайгашкан жерине, экономикалык жана финансылык ресурстарына жана чет өлкөлөрдөн жумушчу күчүн тартууга кызыкдарлыгына байланыштуу миграция саясатын ишке ашыруунун негизги аспектиери боюнча тилектештик билдирүүдөн баш тартышкан.

Адабияттар

1. Хелд Д., Голдблатт Д., МакГрю Э., Перратан Д. Москва, 2004.
2. Бхагавати Д. В защиту глобализации. М, 2005.
3. Кучеренко А.А. Контроль над миграционными процессами в США: тенденции эволюции // Мировая экономика и международные отношения, № 2, 2009.
4. Макыев, А. Т. Миграциялык процесстердин коомдун өнүгүшүнө тийгизген таасирлери жөнүндө / А. Т. Макыев, Б. М. Мурзакулов // Вестник Ошского государственного университета. – 2021. – Vol. 2, No. 1. – P. 65-71. – DOI 10.52754/16947452_2021_2_1_64. – EDN WXOKVS.
5. Марзабаева, Б. Т. Сотрудничество Кыргызской Республики и Европейского Союза в области образования / Б. Т. Марзабаева, А. Маматова // Открытый журнал евразийских исследований. – 2025. – № 4. – С. 30-38. – DOI 10.65469/eijournal.2025.4.3. – EDN PDDZXT.
6. Пименова, М. В. Материальный след тюркизов в европейский языках: деньги / М. В. Пименова // Вестник Ошского государственного университета. – 2022. – № 3. – С. 209-218. – DOI 10.52754/16947452_2022_3_209. – EDN XTSODI.

Открытый журнал евразийских исследований, 2026, №4, сс. 104-110

doi: 10.65469/ejournal.2026.4.12

ejournal.ilimbilim.kg

ТАРЫХ / ИСТОРИЯ / HISTORY

УДК

Миграционная политика Совета Европы как фактор региональной безопасности (на рубеже XX–XXI веков)

Апышова Аида Кабыловна

доцент, Ошский государственный университет, Кыргызстан, aapyshova@oshsu.kg

Апышова Чынаркул Кабыловна

преподаватель, Ошский государственный университет, Кыргызстан

Нарбай кызы Тахмина

магистрант, Ошский государственный университет, Кыргызстан

Аннотация

В данной статье рассматриваются основные направления миграционной политики Совета Европы на рубеже XX–XXI веков и её влияние на обеспечение региональной безопасности. Усиление глобализационных процессов, вооружённые конфликты, экономические кризисы и демографические изменения привели к росту миграционных потоков в Европе. В исследовании анализируются вопросы регулирования миграции, защиты прав мигрантов и беженцев, укрепления пограничной безопасности, а также международного сотрудничества в сфере миграционной политики. Особое внимание уделяется влиянию миграции на социальную стабильность, борьбу с терроризмом и предотвращение незаконной миграции. В статье раскрывается роль Совета Европы в формировании механизмов обеспечения безопасности и защиты прав человека в условиях современных миграционных процессов.

Ключевые слова: Совет Европы, миграционная политика, региональная безопасность, миграция, беженцы, права человека, глобализация

Open Journal of Eurasian Issues, 2026, no. 4, pp. 104-110

doi: 10.65469/eijournal.2026.4.12

ejournal.ilimbilim.kg

ТАРЫХ / ИСТОРИЯ / HISTORY

УДК

The Migration Policy of the Council of Europe as a Factor of Regional Security (at the Turn of the 20th–21st Centuries)

Aida Kabylovna Apysheva

Associate Professor, Osh State University, Kyrgyzstan, apysheva@oshsu.kg

Chynargul Kabylovna Apysheva

Lecturer, Osh State University, Kyrgyzstan

Tahmina Narbay kyzy

Master's Student, Osh State University, Kyrgyzstan

Abstract

This article examines the main directions of the migration policy of the Council of Europe at the turn of the 20th–21st centuries and its impact on regional security. The intensification of globalization processes, armed conflicts, economic crises, and demographic changes has led to increased migration flows to Europe. The study analyzes issues related to migration regulation, the protection of migrants' and refugees' rights, strengthening border security, and international cooperation in the field of migration policy. Particular attention is paid to the impact of migration on social stability, counterterrorism efforts, and the prevention of illegal migration. The article highlights the role of the Council of Europe in developing mechanisms for ensuring security and protecting human rights under modern migration processes.

Keywords: Council of Europe, migration policy, regional security, migration, refugees, human rights, globalization